णमोत्थु णं समणस्स भगवओ महावीरस्स

आयओ गुरुबहु माणो

પર્યુષણ-૩

આંશિક પ્રવચનો

પ્રિયમ્

अहो ! श्रुतम्

શા બાબુલાલ સરેમલજી બેડાવાળા

સિદ્ધાચલ, હીરા જૈન સોસાયટી,

સાબરમતી, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૫

મોબાઇલ **– 94265 85904 / E-mail : ahoshrut.bs@gmail.com**

સંવત ૨૦૭૭

પર્યુષણના
પ્રથમ દિવસે

મહાત્માએ તમને ૫ કર્તવ્યોની વાત કરી.
શાસ્ત્રમાં એક ન્યાય આવે છે પ્રતિપક્ષવ્યાખ્યયા પક્ષવ્યાખ્યા। તમને જે કર્તવ્ય છે, એનાથી ઊંધું - અકર્તવ્ય શું છે. એની વાત કરવામાં આવે, તો તમારા મનમાં કર્તવ્ય સજ્જડ બેસી જાય, માટે હવે હું તમને અકર્તવ્યની વાત કરું છું.

મારિ પ્રવર્તન - અમારિ પ્રવર્તનની વાત કરતા આપણે.. કીડાને બચાવવાની વાત કરતા આપણે, કસાઈઓ ને કોર્ટે સામે લડતા આપણે, પોલિસો ને સરકાર સામે ઝગડતા આપણે, આપણે ખુદ કેટલું મારિ-પ્રવર્તન કરીએ છીએ એનો આપણને ખ્યાલ છે?

(a) ભાષા-મારિ - નિંદા એ વાચિક હિંસા છે.
કોઈનું ઘસાતું બોલવું, કોઈને મહેણું કહેવું, કોઈને ગાળ આપવી આ ઓરલ મર્ડર છે.
તમારી ભાષામાં જીવદયા લાવો.
એક કાગડો હતો, એણે કોયલને કહ્યું, "આ ગામને મારી કોઈ કદર જ નથી, મારું ગીત, મારો સૂર, મારું જ્ઞાન, મારું વક્તવ્ય... આ બધાની આ લોકોને કોઈ વેલ્યુ જ નથી. મને હડ હડ જ કરે... પથરા મારે... બસ, હવે બહુ થઈ ગયું. હવે મારે અહીં રહેવું જ નથી, હું બીજા ગામે જાઉં છું." કોયલ જરા મલકી ને બોલી, "તમારે જ્યાં જવું હોય ત્યાં જજો, પણ તમારો સ્વર અહીં જ મુકીને જજો. નહીં તો ત્યાં પણ આવા જ હાલ થશે."

આપણને જ્યારે બધાની ફરિયાદ હોય છે, ત્યારે આપણને સૌથી વધારે જરૂર આપણામાં એક ડોકિયું કરવાની હોય છે. આપણું જીવન સુધરે એના માટે બહુ જરૂરી વાત એ છે

કૂડું - કડવું - તીખું બોલનારના મુખમાં કીડા પડે, કેન્સર થાય, ભવોભવ એને મૂંગા - બોબડા - તોતડા બનવું પડે. ભાષા મારિ એ પોતાના જ ભવિષ્ય પર ફેરવેલું બુલડોઝર છે.

કે આપણી જીભ સુધરે -

કાગા કિસી કા ધન ન હરે, કોયલ ન કિસી કો દેત ।
મીઠી બાની બોલ કે, જગ અપના કર લેત ॥

ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવે બે હોઠ પકડીને સિંહના બે ફાડિયા કરી દીધા હતા, એના છેલ્લા શ્વાસ ચાલી રહ્યા હતા. મોત કરતા એને પરાજયની વેદના વધારે હતી. 'એક માણસે મને હરાવી દીધો?' આ પીડા એને કોરી ખાતી હતી. એ સમયે ત્રિપૃષ્ઠના સારથિ એને કહે છે, તું ચિંતા ન કર. તું સિંહ છે, તો આ નરસિંહ છે, તું વનરાજ છે, તો આ નરરાજ છે. એના હાથે મરવામાં ય ગૌરવ છે. આ શબ્દોથી મરતા સિંહને શાતા મળી. સિંહ આગળ જઈને હાલિક થયો, સારથિ ગૌતમસ્વામી થયા ને હાલિકને સરળતાથી ધર્મ પમાડ્યો.

ભાષા - મારિ ... અમારિ પ્રવર્તનની શરૂઆત અહીંથી કરો, કોઈના પણ હૃદયને કદી ઠેસ ન પહોંચાડો, જિંદગીમાં કદી અપશબ્દ ન બોલો. કઠોર - નિષ્ઠુર વચન એ જીવહિંસા છે, મધુર - કોમળ વચન એ જીવદયા છે. ગાળ એ ગન છે, મહેણાં - ટોણાં એ મશીનગન છે, નિંદા એ બોમ્બાર્ડિંગ છે. કઠોર વચનો તીર કામઠા છે. આપણે આતંકવાદી નથી, જૈન છીએ.

(b) વેષ - મારિ - જેનાથી બીજાના જીવોની હિંસા થાય એવા કપડાં પહેરવા એ વેષ - મારિ છે. જિન્સ એક જાતનું કતલખાનું છે, ટિશર્ટ એક જાતનો મચ્છીમાર છે. શોર્ટ્સ એક જાતનું પોલ્ટ્રીફાર્મ છે. વેસ્ટર્ન કપડાં એ મટન શોપ છે, સારા દેખાવા માટે આવા કપડા પસંદ કરાય છે, પણ તાત્ત્વિક દૃષ્ટિએ આવા કપડા ભૂંડાથી ય ભૂંડા હોય છે. સાઠો વર્ષના ઈતિહાસમાં વેશ્યાએ પણ જાહેરમાં આવા નિર્મર્યાદ કપડા પહેર્યા નથી. કે વેશ્યાને ય

ન શોભે એ ખાનદાન ઘરની કન્યા કે વહુને શોભે ખરી?
નિર્લજ્જ વસ્ત્રો એ પોતાની અને બીજાની ભાવહત્યા છે. જેમાં સેકન્ડના આઠમા ભાગમાં સોયના આઠ ટુકડા થઈ જાય છે, જેમાં માસખમણનું પુણ્ય એક ખમણ જેવું રહી જાય છે, જેમાં પ્રતિક્રમણોનું અતિક્રમણથી કચુંબર બની જાય છે.

(B) વેસ્ટર્ન ડ્રેસ એક આમંત્રણ છે, તમે મારા અંગોને જુઓ. વેસ્ટર્ન ડ્રેસ એક પ્રકારનું અબ્રહ્મ છે, જેને ચાક્ષુષ મૈથુન કહેવાય છે. પોતાના પતિ સિવાયના એક પણ વ્યક્તિને આ દેદાર દેખાડવો એ સૂક્ષ્મ કક્ષાનો વ્યભિચાર છે. જેમાં પોતાનું અને બીજાનું ધનોત પનોત કાઢવામાં આવે છે. વેસ્ટર્ન ડ્રેસ દ્વારા જે અંગોનું પ્રદર્શન કરવામાં આવે છે એ અંગો આ ભવમાં - પર ભવમાં - નરક-તિર્યંચ-મનુષ્યના ભવમાં વારંવાર કપાતા રહે છે. પ્રદર્શનનું ~~[illegible]~~ સીધું ફળ છે - અંગછેદની અતિશ વેદના.

પ્રદર્શન હંમેશા બીજા માટે હોય છે. આપણે શું પહેર્યું છે એનાથી આપણને કોઈ ફરક પડતો નથી, આપણે શું પહેર્યું છે એ આપણને બરાબર દેખાતું પણ નથી, માટે જ અરીસામાં જોવું પડે છે. કોઈને શું લાગે - એટલા મુદ્દે આપણા આખા ભવિષ્યનો કચ્ચરઘાણ વાળવાનું ઉત્તમ ઉદાહરણ વેસ્ટર્ન ડ્રેસ છે.

વેષ-મારિ એ સતત ચાલતું સૂક્ષ્મ અબ્રહ્મ છે. જે લેવા-દેવા વિના - ખાધા-ભોગવ્યા વિના - આર્થિક કમાણી વિના ડુંગર ઘોર કર્મ બંધાવે છે. યોગશાસ્ત્રમાં કલિકાલ-સર્વજ્ઞ કહે છે -

(B) षण्ढत्वमिन्द्रियच्छेदं वीक्ष्याब्रह्मफलं सुधीः ।
~~भवेत्स्वदारसन्तुष्टो- न्यदारान्वा विवर्जयेत्~~

અબ્રહ્મનું સીધું ફળ છે નપુંસકપણું અને ઇન્દ્રિય કાપી નાંખવામાં આવે એવી કાળી વેદના.

નિર્લજ્જ કપડા પહેરનાર વિધવા અને ત્યક્તા બને છે. નિર્લજ્જ કપડા પહેરનારનો ઘર-સંસાર ભડકે બળે છે. નિર્લજ્જ કપડા પહેરનાર પોતાના મુળભુત ગુણધર્મો ગુમાવે છે અને વિજાતીય પ્રકૃતિના મિશ્રણનો ભોગ બને છે, તેનાથી શરીર અને મનમાં કોમ્પ્લિકેશન્સ ખડા થાય છે અને તેનાથી આખું જીવન કોમ્પ્લિકેશન્સથી ભરાઈ જાય છે.

વેસ્ટર્ન ડ્રેસ એ દેશનો વેષ છે જ્યાં માંસ, મરઘા, ઇંડા, માછલા ખાવામાં પાપ નથી મનાતું, જ્યાં દારુ પીવો ને સાદું પાણી પીવું - એ બે સરખું મનાય છે, જ્યાં દુરાચાર અને સદાચાર બંનેનો એક જ અર્થ થાય છે. જ્યાં મા સિવાય કોઈ પણ પત્ની હોઈ શકે છે અને અમુક લોકોમાં તો કોઈ પણ પત્ની હોઈ શકે છે. (B)

આપણે ત્યાં કોઈ હલકામાં હલકી જાતિના ચોક્કસ પ્રકારનો વેષ હોય, તો આપણે જિંદગીમાં કદી પણ એ વેષ ન પહેરીએ. ભૂલે ચૂકે ન પહેરીએ. કોઈ જોરમાં એવો વેષ આપે તો આપણને અપમાન લાગે... આપણે એના પર ગુસ્સે થઈ જઈએ, "તું મને સમજે છે શું! શું હું એ જાતિનો છું..." આવા શબ્દો આપણા મોઢામાંથી નીકળી જાય, પણ આપણે એ વાત ભૂલી જઈએ છીએ કે વેસ્ટર્ન ડ્રેસ પણ દુનિયાના હલકામાં હલકી અને ગંદામાં ગંદી જાતિવાળાનો જ ડ્રેસ છે,

એમનામાં સભ્યતા, સંસ્કૃતિ, વિવેક, સદાચાર અને ચારિત્રના કોઈ જ ઠેકાણા નથી. જેવો વેષ હશે એવા વિચારો આવશે, જેવા વિચારો હશે એવું જીવન બનશે, એ વેષ નથી એ વેષ-મારિ છે, હત્યા અને આત્મહત્યા છે. એ ચાલુ હોય ત્યાં સુધી આપણી જીવદયા અધુરી છે. ← (અહીં Page 6 પર લખ્યું છે તે મેટર)

(c) <u>આહાર-મારિ</u> - વ્યવહારનય કહે છે અભક્ષ્ય ૨૨ છે. નિશ્ચયનય કહે છે અભક્ષ્ય ૨૨ જ નથી, એ ઉપરાંત તમને જે ભાવે છે, જેમાં તમને રાગ થાય છે એ ય અભક્ષ્ય છે. નિશ્ચય નય કહે છે - ભાવે એ માંસ. જેમાં રાગ થાય એ મદિરા, જેનાથી મોઢામાં પાણી આવે એમાં કીડાઓ, જેના ખાતર તમે ~~[illegible]~~ વૈરાગ્ય ચૂકો એ બધું જ અભક્ષ્ય.

તમને ખબર છે કે વેજ આઈસ્ક્રીમમાં ય કેટલાય હોટલવાળા ઈંડાનો રસ ભળતા રહ્યા છે? તમને ખબર છે? કે વેજ ડીસમાં ય નોનવેજ વગેરે ભળવાય છે, જેને ચિકન સ્ટોક કહેવાય છે? તમને ખબર છે કે બ્રેડના ફિનાશમાં ઈંડાનો રસ છે? તમને ખબર છે કે આઈસ્ક્રીમમાં કેટલા મરઘાઓના હાડ છે? તમને ખબર છે કે હોટલ-લારીના ખોરાકના લોટમાં હજારો કીડા ખદબદી રહ્યા હોય છે?

આહાર-મારિ એ એવી રિવોલ્વર છે કે તમારા ધર્મને, સંસ્કારને, સ્વાસ્થ્યને અને સંપત્તિને શૂટ કરતા રહે છે. રાગ છોડો,

આહારસંજ્ઞા એ તિર્યંચગતિનું લક્ષણ છે. જેને ખાવાની બહુ ઉતાવળ હોય, એ જાનવરમાંથી આવ્યા હોય અને જાનવરમાં જવાના હોય. જો તમારે ઇંડા થઇને ફૂટવું ન હોય, મરઘા થઇને સૂપ ન બનવું હોય, ઉંદર થઇને અથાણું ન બનવું હોય, ઢોર થઇને મીટ ન બનવું હોય, માછલા થઇને ફ્રાય ન થવું હોય, તો જીભડીને વશ કરો, સંતોષી બનો, વૈરાગી બનો, ધર્મ, સંસ્કાર, સ્વાસ્થ્ય, સંપત્તિ, સદ્ગતિ -બધું જ બચી જશે.

અહીંથી page 10 સુધીનું
મેટર page 5
ઉપર લખ્યું છે ત્યાં

{ મને ખબર છે કે તમારું કહેવું છે કે અમે એવું નથી પહેરતા યા જાહેરમાં નથી પહેરતા. મને ખબર છે કે તમારું કહેવું છે કે જેને કહેવાનું છે તેઓ નથી આવ્યા અથવા તો એમને કહી કહીને થાકી ગયા તો ય તેઓ માનતા જ નથી. અરે, કહીએ એ જ એમને ગમતું નથી, કોઇને કાંઇ કહેવાય એવું જ નથી રહ્યું.

મારે તમને એટલું જ પૂછવું છે કે જેમને કહેવાય એવું છે, જેઓ સાંભળે એમ છે, જેઓ સમજે એમ છે, જેઓ માને એમ છે, એમના માટે તમારા શું પ્રયાસો છે? વરસમાં કેટલા બાળ શિબિરો થાય છે? પાઠશાળા ધમધોકાર ચાલે છે? હજુ પાઠશાળાનું લોકડાઉન ખુલ્યું નથી? } (B)

પાઠશાળા એ જિનશાસનનું રસોડું છે. એટલું નક્કી કરવું છે? જે દિવસે પાઠશાળા બંધ હોય એ દિવસે તમારે રસોડું બંધ રાખી ઉપવાસ કરવો? આપણે ભૂખ્યા રહીએ

એ આપણને બિલકુલ પોષાતું નથી, શાસન ભૂખ્યું રહે એ પોષાય છે? પાઠશાળા એ જિનશાસનનું રસોડું છે. શિબિર એ જિનશાસનનું ટોનિક છે. તત્ત્વજ્ઞાનના સત્રો એ જિનશાસનના પરબ છે. સંસ્કારની નોંધપોથીએ જિનશાસનનું ભવિષ્ય છે, નિયમિત પરીક્ષાઓ અને સાત્ત્વિક સ્પર્ધાઓ જિનશાસનનું ચાર્જિંગ છે.

આપણી ભૂમિકા એવી છે. કે એક સંતાન ક્યારે જધુ સમજે એમ હતું ત્યારે એના સંસ્કરણની ઘોર ઉપેક્ષા કરીએ છીએ અને પછી આખી જિંદગી માથું કૂટીએ છીએ. આજે નજર સામે જિનશાસન ભૂખ્યું મરી રહ્યું છે, તરસ્યું મરી રહ્યું છે, એના ચોપડાના દરવાજા બંધ કરી દેવામાં આવ્યા છે. એના ગળે ફાંસ દઈને એને ગૂંગળાવવામાં આવી રહ્યું છે. ને આપણે બધા આપણી મસ્તીમાં મસ્ત છીએ.

મને કહેવા દો કે આપણે એક ડૂબતા જહાજ ઉપર પાર્ટી મનાવી રહ્યા છીએ, આપણી આ ઉદાસીનતા જ દરિયામાં તોફાન લાવી રહી છે, આ જહાજને ડુબાડવામાં સૌથી મોટો હિસ્સો આપણો છે. બાળક એ જિનશાસનનું ભવિષ્ય છે. બાળક એ આશાનું સોનેરી કિરણ છે. બાળક એ ભવિષ્યના કલિકાલસર્વજ્ઞ ને હરિભદ્રસૂરિજી છે, બાળક એ ભવિષ્યના કુમારપાળ અને સંપ્રતિ છે. આજે તમારું ઓવર-ઓલ ચિત્ર એ બાળકની આ યોગ્યતાઓને બહાર લાવવાનું નથી, પણ એને ચૂંથી નાંખવાનું છે. એ ચૂંથાઈ જાય છે, એ કહોવાઈ જાય છે, એના

ઘોર ઉપેક્ષા કરવામાં આવે છે. એને આડકતરી રીતે ધક્કા મારી મારીને હડસેલો દેવામાં આવે છે. આપણી પાસે બેન્ડવાળા ને ડેકોરેશનવાળાને આપવાના રૂપિયા છે, આપણી પાસે કેટરર્સવાળા ને ઈવેન્ટવાળાને આપવાના અઢળક રૂપિયા છે. દર વર્ષે આપણે પત્રિકા ખાતે કરોડો રૂપિયા આપી દઈએ છીએ. હજાર કિલોમીટર દૂર કુદરતી આફત આવી હોય, ત્યાં સહાય કરવા માટે આપણી પાસે ફંડ છે, જાનવરોના પેટ ભરવા માટે આપણી કરુણા છલકાઈ જાય છે. પણ આપણા ઘરના છોકરાઓ સંસ્કારોના ભૂખ્યા રહે, મર્યાદાના તરસ્યા રહે, તેઓ નાગા જેવા નફ્ફટ બને, તેઓ કાચી ઉંમરે ભવાડાની ભરમાર કરી ચૂક્યા હોય, તેઓ જૈન તો શું? ભારતીય પણ ન રહ્યા હોય, તેઓ ઈન્ટરકાસ્ટ મેરેજ કરીને શાસનની પરંપરા પર કુઠારાઘાત કરતા હોય, તેઓ મુસ્લિમ સાથે ભાગી જઈને નોનવેજ રાંધતા હોય, તેઓ એક ~~[illegible]~~ ભવમાં ઘણા ભવ કરતા હોય, તેઓ સગા સંતાનને મોતને ઘાટ ઉતારતા હોય, એમના માટે આપણી પાસે કોઈ બજેટ નથી. (B)

આપણી નજરના સામે આપણા જ ઘરમાં - આપણા જ આડોશ-પાડોશમાં જૈનત્વની કતલ થઈ રહી હોય ને આપણે ઠંડે કલેજે તમાશો જોયા કરતા હોઈએ તો સમજી લો કે આપણા જૈનત્વની બધી જ આરાધનાઓ આરાધના મટીને એક નાટક બનીને રહી જશે.

એક બાજુ આ સ્થિતિ હોય ને

બાજુ બાજુ આપણે રૂપ લોભના ગાડા લેવા હોય, વર્લ્ડ ટૂરમાં કરોડ રૂપિયાનો ધુમાડો કરવો હોય, દિવાળી આવી છે એટલા જ કારણથી મોંઘા દાગીના લેવા હોય, માત્ર દેખાડા ખાતર લાખો રૂપિયાના ચરણી કરી દેવા હોય, અને બાળકની વાત આવે, સંસ્કરણની વાત આવે એટલે આપણે જાણે સાવ જ ગરીબ હોઈએ એવા આપણા વર્તણુક હોય તો સમજી લો કે આપણા આડકતરી રીતે ય આપણા હાથે જ જૈનત્વની હત્યા કરી રહ્યા છીએ.

શત્રુંજય કે શંખેશ્વર માટે આપણને પરાકાષ્ઠાનો અહોભાવ હોય ને બાળકની ઘોર ઉપેક્ષા હોય, તો આપણે કશું જ સમજ્યા નથી. એક અપેક્ષાએ બાળક એ જ શત્રુંજય છે, કારણ કે એ શત્રુંજયનું ભવિષ્ય છે. બાળક એ જ શંખેશ્વર છે, કારણ કે એ શંખેશ્વરનું ભવિષ્ય છે. જો બાળક હાથમાંથી ગયો તો કાલે શત્રુંજય શત્રુંજય નહીં રહે, આદિનાથ આદિનાથ નહીં રહે, ને આપણે બોલેલા ચડાવાઓ, આપણે કરેલી નવ્વાણુંઓ અને આપણે કાઢેલા સંઘો માટે આપણે નવેસરથી વિચાર કરવાની જરૂર પડશે. (B)

અહીંથી નજીકમાં જ એક સંઘ છે ગિરધરનગર સંઘ. ધમધોકાર પાઠશાળા ચાલે છે. દર ચૌદશે, પ્રતિક્રમણમાં ૪૦-૫૦ બાળકો અતિચારનો આદેશ માંગવા માટે રીતસર પડાપડી કરે છે. શ્રુતસંગમ

ગામે પાઠશાળા ઉચ્ચ સંચાલન પદ્ધતિ સાથે ચાલે છે.
અકબંધ શિક્ષકો, જુદા જુદા વર્ગો, પ્રભાવનાનો
ઢગલો, ~~ઇના~~ હાઈ-ફાઈ ઈનામોની હારમાળા, બાળકોનો
ઓવર ફ્લો. એડમિશન ક્લોઝ્ડ - હું કહું છું આપણે ત્યાં
પાઠશાળા ક્લોઝ્ડ - આ ડિફરન્સ શા માટે? આપણો
મોટો સંઘ હોય, આવું તીર્થ જેવું જિનાલય હોય
આરાધના માટે આવા મોટા મકાનો હોય,
આવા શાસનપ્રેમી અગ્રણીઓ અને શ્રાવક-શ્રાવિકાઓ
હોય, તો પછી એવું કેમ ન થાય કે અમે
જીવનમાં ક્યાં જઈએ ત્યાં તમારું ઉદાહરણ આપીએ.
PLZ. કતલખાને જતા જીવને બચાવો, ~~આ બહારનું~~
બહારનું વાતાવરણ એ કતલખાનું છે. જીવ એ
સંઘના દીકરા-દીકરી છે. ~~એમને~~ એમને બચાવી લો.}

તીર્થપ્રભાવના એ પ્રત્યેક શ્રાવકનું પરમ કર્તવ્ય છે. તીર્થપ્રભાવનાના મૂળમાં હોય છે તીર્થભાવના. તીર્થભાવના હશે, તો તીર્થપ્રભાવના શક્ય બનશે. તીર્થભાવના એટલે તીર્થ ...

શત્રુંજય શાશ્વત છે આ નિશ્ચય છે. જો ખરેખર તીર્થ લાગતું હોય.
શત્રુંજયની રક્ષા કરવાની છે આ વ્યવહાર છે.
૨૧ હજાર વર્ષ સુધી શાસન ચાલશે આ નિશ્ચય છે. શાસન ચલાવવાનું છે આ વ્યવહાર છે. જેની પાસે વ્યવહાર નથી જેની પાસે નિશ્ચય પણ નથી. જેના પાસે તીર્થરક્ષાની સંવેદના નથી, જેનો પાસે તીર્થરક્ષાનો પુરુષાર્થ પણ નથી, એના માટે શત્રુંજય શાશ્વત નથી, એના માટે શત્રુંજય અશાશ્વત પણ નથી, કારણ કે એના માટે શત્રુંજય જ નથી, કદાચ છે તો ય તીર્થસ્વરૂપ નથી. હોત તો એને ફીલિંગ્સ હોત, વેદના હોત, સંવેદના હોત, ભાવના હોત, આંસુ હોત, યથાશક્તિ પુરુષાર્થ હોત, કશું નથી, એનો અર્થ એ કે એ એના માટે તીર્થ નથી.

એક બાજુ ડુંગર હોય, જેમાં બેફામ તોડફોડ થતી હોય, રોજના ૫૦-૫૦ ખટારા ભરીને પથ્થરો કાઢવામાં આવતા હોય, તો આપણને જેમ કોઈ જ ફરક ન પડતો હોય અને આ જ સ્થિતિ શત્રુંજયના હોય। છતાં આપણને કોઈ જ ફરક ન પડે, તો શત્રુંજય આપણા માટે તીર્થ ખરું? કોઈ બાજુ ડુંગર હોય એનું અસ્તિત્વ આવા રોજીંદા મોટા મોટા યંત્રોથી થતી તોડફોડથી જોખમમાં મુકાઈ ગયું હોય, તો ય આપણે ઘસઘસાટ ઊંઘી શકીએ અને શત્રુંજયનું અસ્તિત્વ પણ જોખમમાં (B) મુકાઈ ગયું હોય, તો ય આપણે ઘસઘસાટ ઊંઘી શકીએ, તો એવું કઈ રીતે કહી શકાય કે આપણે શત્રુંજયને તીર્થ માનીએ છીએ? કોઈ બાજુ ડુંગર પર દારૂના ભઠ્ઠીઓ ચાલતી હોય, બેફામ દારૂ વેંચાતો હોય અને પીવાતો હોય, જો આપણને

કોઈ જ ફરક ના પડતો હોય ને શત્રુંજયનો
(B) પણ આ જ સ્થિતિ હોય ને આપણા પેટનું
પાણી ય ન હલતું હોય તો આપણી નવ્વાણું
સાચી કહેવાય ખરી? કોઈ બીજા ડુંગરના
પછવાડે અડધા ડુંગર સુધી ઘરો આવી ગયા હોય,
અઢારે પાપસ્થાનકના એમાં રાફડા ફાલ્યા હોય,
ને આપણે આપણા મસ્તીમાં મસ્ત હોઈએ, ને
શત્રુંજયનો ય આ જ સ્થિતિ હોવા છતાં
આપણે આપણા મસ્તીમાં મસ્ત હોઈએ, તો
આપણે શત્રુંજયને પવિત્ર માનીએ છીએ એવું કેવી
રીતે કહી શકાય? બીજો ડુંગર હોય ને એમાં
ધાર્મિક અતિક્રમણ હદ વટાવતું હોય ને શત્રુંજયની
પણ આ જ સ્થિતિ હોય - આ બંને ઘટનામાં
આપણી સ્વસ્થતા અકબંધ હોય, એનો સીધો અર્થ
શું થાય છે? બીજા કોઈ મકાનમાં પીરની સ્થાપના
કરીને પૂજન અને જમણ કરવામાં આવે અને
શત્રુંજયના એક મુખ્ય જિનાલયના રંગમંડપમાં આજ
ઘટના બને - બંનેમાં આપણો સમભાવ હોય, એનાથી
શું પુરવાર થાય છે? બીજા ડુંગર પર રિસોર્ટ હોય
(B) ને શત્રુંજય પર રિસોર્ટ હોય - આ બે ય પરિસ્થિતિમાં
આપણા ગળે બરાબર કોળિયો ઉતરી જતો હોય, એનો
અર્થ શું?

તમે કહેશો કે આવી બધી તો અમને
ખબર જ ન હતી, ચાલો, હવે ખબર પડી ને?
હવે શું કરવું છે? હવે ય જો એ જ હુરિત
લોઈકૂ ચાલતી રહે એનો અર્થ શું? મને કહેવા
દો કે આપણી પાસે જાત્રાનો સમય હોય પણ

રક્ષાનો સમય ન હોય તો આપણી જાત્રા એ જાત્રા નથી. આપણા પાસે ગિરિપુજનની સગવડ હોય પણ ગિરિભજનને અટકાવવા માટે સગવડ ન હોય તો એ ગિરિપુજન એ ગિરિપુજન નથી. આપણા પાસે નવ્વાણુનો દોઢ મહિનો હોય પણ રક્ષા માટે દોઢ દિવસ પણ ન હોય, તો એ નવ્વાણુ ખરી નવ્વાણુ નથી, આપણા પાસે દાદાની પહેલી પુજાના ચડાવાના રૂપિયા હોય, પણ એ જ દાદાના ટૂંકને જમીનદોસ્ત થતી અટકાવવાની આપણને કોઈ જ જરૂર લાગતી ન હોય, તો એ પહેલી પુજા હકીકતમાં છેલ્લી પુજા પણ નથી.

B

આ બધી વાત બાંયો ચડાવવા માટે કે ગાંડા વિરોધો કરવા માટે નથી. સમજણપુર્વક સમ્યક્ ઉપાયો દ્વારા તીર્થની રક્ષા કરવા માટે છે. પ્રેમથી, સૌહાર્દથી, કુનેહથી, વાત્સલ્યથી, ગેરસમજો દૂર કરવા દ્વારા, ઝેર ઓકાવવા દ્વારા, લાગણી જગાવવા દ્વારા ઘણું બધું કાર્ય થઈ શકે છે. આવનારી સદી સુધી તીર્થને સુરક્ષિત કરી શકાય છે. આજે કેટલાય શાસનપ્રેમી યુવાનો ગીતાર્થ ગુરુ ભગવંતોના માર્ગદર્શનપુર્વક સુંદર પુરુષાર્થ તીર્થરક્ષા માટે કરી રહ્યા છે. તમારાથી શક્ય બને તો તમે એમની સાથે જોડાજો. વરસના એટલિસ્ટ ચાર દિવસ તીર્થરક્ષા માટે ફાળવો. કદાચ તમે આખી જિંદગી રોજ શત્રુંજયની ચાર જાત્રા કરો, એનાથી તમને જેટલું પુણ્ય મળશે, એના કરતા આ ચાર દિવસોની રક્ષાથી વધુ

પુણ્ય મળશે. સાંભળો પ્રાકૃત આગમસૂત્ર
કહે છે.

(B) { પુઆકરણે પુણ્ણં ઉગગુણં, સયગુણં ચ પડિમાઉ।
જિણભવણેણ સહસ્સં, ણંતગુણં પાલણે હોઇ ॥

(BD) { શત્રુંજય પર પૂજા કરવાથી એકગણું પુણ્ય મળે છે,
શત્રુંજય પર પ્રતિમા ભરાવવાથી સોગણું પુણ્ય મળે છે,
શત્રુંજય પર જિનાલય કરાવવાથી
હજારગણું પુણ્ય મળે છે
અને શત્રુંજયની રક્ષા કરવાથી અનંતગણું પુણ્ય મળે છે.

કદાચ એ પણ શક્ય ન હોય, તો
તમે તમારી આસપાસમાં એવા શાસનપ્રેમી યુવાનોને
શોધો, એમને પીઠબળ આપો, એમને પ્રોત્સાહન
આપો, તમારું આખા વર્ષનું જે ધાર્મિક બજેટ હોય
એ મહદંશે આ મહાતીર્થની રક્ષા માટે ફાળવી દો,
~~[illegible]~~ તમે ~~[illegible]~~ જેમને પણ ગુરુ
માન્યા હોય, એમને વિનંતિ કરો, ગુરુદેવ આપ માર્ગદર્શન
આપો મારે તીર્થરક્ષામાં સમય-શક્તિ-સંપત્તિ લગાવવા છે.

~~[illegible]~~ તમે ક્યાંય પણ સંઘ-દેરાસર-તીર્થની
અંદર વહીવટદાર હો, અથવા તમારું ઘર દેરાસર હોય,
તો દેવદ્રવ્યનો તીર્થરક્ષા માટે સદુપયોગ કરો.
દેવદ્રવ્યનો ઉત્કૃષ્ટ સદુપયોગ તીર્થરક્ષા દ્વારા થાય છે.
જિનાલય બંધાવવામાં જે પુણ્ય મળે છે એના કરતા
જીર્ણોદ્ધારમાં આઠગણું પુણ્ય મળે છે અને એના
કરતા પણ રક્ષામાં અનંતગણું પુણ્ય મળે છે.
જિનશાસનના પ્રત્યેક સમુદાય - પ્રત્યેક પક્ષ આ
મુદ્દે સમ્મત છે કે તીર્થરક્ષા માટે દેવદ્રવ્યનો ઉપયોગ
થઇ શકે છે.

એને કહેવા દો કે શત્રુંજય જેવું મહાતીર્થ
કથળતી દશામાં હોય, એ વિનાશ તરફ ધસી
રહ્યું હોય, ~~એ દુનિયાભરના દેવદ્રવ્યના વહીવટદારો~~
એની રક્ષાના કાર્યમાં ૧ ટકા જેટલા જૈનો પણ સક્રિય
ન હોય, આંગળીના વેઢે ગણી શકાય એટલા જ
શાસનરાગી યુવાનો એ કાર્યમાં લાગેલા હોય, તેઓ
ગાંઠના રૂપિયા ખરચતા હોય, આજુ-બાજુના પરચુરણ
જેવા ફંડ-ફાળાથી તીર્થરક્ષા કરવા માટે હવાતિયા
મારતા હોય, તેઓ લોહી પાણી એક કરતા હોય, ને
છતાં આર્થિક બળના અભાવે તેઓ પાછા પડતા
હોય, એ દુનિયાભરના દેવદ્રવ્યના વહીવટદારો
માટે અત્યંત આઘાતજનક અને કલંકસ્વરૂપ વાત
કહેવાય. વહીવટદારોએ યા પોતે કાર્યોને હાથમાં લઈને
તીર્થરક્ષા માટે બધી જ શક્તિ લગાડી દેવી જોઈએ,
યા તીર્થરક્ષા માટે ગીતાર્થ ગુરુ ભગવંતોના
માર્ગદર્શનપૂર્વક વિવેકપૂર્વક કાર્ય કરતા યુવાનોને કહી
દેવું જોઈએ, તમે તીર્થરક્ષામાં કોઈ જ કસર રાખતા
નહીં અને પૈસાની ચિંતા કરતા નહીં. તમે તીર્થને
બચાવો, બધી શક્તિ લગાડીને બચાવો અને
જ્યારે જેટલાની જરૂર પડે એ
અમને કહી દો. ભગવાનનો ભંડાર ભરપૂર છે, ભગવાનનો
ભંડાર ભગવાનના જ કામમાં નહીં આવે તો કોના
કામમાં આવશે?

મેઘકુમાર પ્રભુની દેશના સાંભળે છે એનું પરમ પાવન ભગવતી સૂત્રમાં વર્ણન છે.

સોચ્ચા નિસમ્મ (પ્ર)

~~[illegible]~~ દેશનાનું જે સ્વરૂપમાં ચિત્રાંકિત થયેલ છે →

(૧) મેઘકુમારે સાંભળ્યું - મોક્ષયાત્રાનું પહેલું સ્ટેપ આ છે. સાંભળો. દશવૈકાલિક આગમ કહે છે - સોચ્ચા જાણઇ કલ્લાણં!

(પ્ર) તમે સાંભળશો તો તમે તમારું કલ્યાણ શેમાં છે એ જાણી શકશો. આપણી બહુ મોટી તકલીફ એ છે કે આપણે કશું સાંભળવું નથી. ~~[illegible]~~ આપણને સંભળાવવામાં રસ છે. આખી જિંદગી આપણે બીજાને સંભળાવતા રહીએ છીએ ને જ્યારે કોઇ સાંભળનાર ન રહ્યું હોય, ત્યારે આપણી સાંભળવાની શક્તિ પૂરી થઈ ગઈ હોય છે.

છગને મગનને પૂછ્યું, "તારા બાપુજીને કાને સંભળાતું ન હતું. તેમના માટે કાનનું મશીન લાવ્યા. પછી કાંઇ ફેર પડ્યો?" મગને કહ્યું, "હા, પણ એમણે એમનું વીલ ત્રણ વાર બદલ્યું છે."

જે પ્રભુને સાંભળે છે, એને વીલ બદલવાની જરૂર પડતી નથી. ~~[illegible]~~ જે પ્રભુને સાંભળે છે, એણે કદી આંચકો ખાવો પડતો નથી, જે પ્રભુને સાંભળે છે ~~[illegible]~~ એણે કદી આઘાત-પ્રત્યાઘાતનો સામનો કરવો પડતો નથી, કારણ કે પ્રભુની વાણી એ સંસારનો પૂરો પર્દાફાશ છે. હવે સંસારે કશું નવું દેખાડવાનું બાકી રહ્યું નથી. સંસાર જે પણ દેખાડે એ પ્રભુના વચને પહેલાથી

જ સંસારના સ્વભાવ તરફે દરવાજો દીધું હોય છે.
સ્ટેપ નંબર બે.

નિસમ્મ (B)

નિ + શમ્ ધાતુનો એક અર્થ આ પણ થાય છે.
તદ્દન બેસી જવું... દબાઈ જવું... કચડાઈ જવું...
પ્રભુની વાણી અનાદિના ઉછળતા મોહને Sit down કહી દે. પ્રભુની વાણી સાંસારિક ગણિતો પર ચડી બેસે, પ્રભુની વાણી ભૌતિક આકર્ષણોને દબાવી દે, પ્રભુની વાણી કષાયો અને વિષયતૃષ્ણાઓને કચડી નાંખે... આનું નામ નિસમ્મ.

(B) જ્યાં ખરું શ્રવણ ત્યાં મોહનું મરણ. જ્યાં સાચ્ચા છે ત્યાં નિસમ્મ થવાનું જ છે. જેને વચન કહી શકાય એ માત્ર ને માત્ર પ્રભુનું વચન છે, જેમાં આત્માનું કલ્યાણ નિશ્ચિત થઈ જાય, જેને શ્રવણ કહી શકાય એ માત્ર ને માત્ર જિનવાણીનું શ્રવણ છે. બાકી બધું અનંત મરણનું કારણ છે. ફક્ત બે સ્ટેપ... અને મોક્ષ નક્કી. મેઘકુમારે આના દ્વારા જ પોતાનો મોક્ષ નક્કી કરી દીધો હતો, આપણે ઇચ્છીએ તો આપણે પ આપણો મોક્ષ નક્કી કરી શકીએ છીએ.

સ્વપ્નપાઠક

હું રાજા, મારે હું કોઈને ન પૂછું, હું મને મન ફાવે એવા અર્થ કરીશ ને એને જ સાચા ઠેરવીશ. આવા વિચારો ધરાવનાર ને આવું કરનાર રાજા રાજા મટીને મૂર્ખ ઠરે છે.

સત્તા સાથે અણસમજ હોઈ શકે છે વડીલપણા સાથે ગેરસમજ હોઈ શકે છે ઘણા ગુણો સાથે કોઈ દોષ હોઈ શકે છે. ગુણોને પુરવાર કરવા માટે દોષનો બચાવ કરવામાં આવે ત્યારે ગુણો નથી એવું પુરવાર થતું હોય છે. વડીલપણાને આધારે ખોટી વાત પકડી રાખી જીતનો અહેસાસ ~~કરવા~~ કરાય ત્યારે હકીકતમાં ઘોર પરાજય વેઠ્યો હોય છે અને વડીલપણાથી રાજીનામું આપ્યું હોય છે. સિદ્ધાર્થ રાજા સ્વપ્નપાઠકોને બોલાવે છે, પૂછે છે, સાંભળે છે એમાં પોતાના અજ્ઞાનનો સ્વીકાર છે, જ્ઞાનનું પ્રથમ દ્વાર આ જ છે,

(B) સ્વપ્નપાઠકની આ આખી ઘટના એમ કહે છે કે તમે સત્તા વગેરેના ઠેકમાં ન રહેતા, સત્યપિપાસુ બનજો, તે માટે ઘમંડ છોડીને ~~[illegible]~~ નાનામાં નાના વ્યક્તિ પાસેથી ય કંઈક શીખવાની તૈયારી રાખજો.

ભ્રૂણહત્યા ~~ત્રિશલામાતા~~

(ત્રિશલા માતા વિલાપ અંતર્ગત)

છગન છીંકાછીંક કરતો ડોક્ટર પાસે આવ્યો. ડોક્ટરે પૂછતાછ કરી, લગનમાં આઈસ્ક્રીમની ૮ ડીશ ખાઈ લીધી હતી. ડોક્ટરે દવા આપીને કહ્યું,

આઇસ્ક્રીમ ભૂલે ચૂકે ખાતા નહીં." છગને કહ્યું "એ ભૂલે ચૂકે પણ બનશે નહીં. લગનની સિઝન ચાલુ છે." ડોક્ટરે કહ્યું, "તો તારી શરદી ભૂલે ચૂકે પણ જવાની નથી."

આપણે હવાના ફાંફા મારીએ છીએ. શરદી ન જ થવા જોઈએ, થઈ હોય તો મટી જવી જોઈએ, એવો આપણો આગ્રહ છે, પણ આઈસ્ક્રીમ છૂટતો નથી. તો પછી શરદી પણ ક્યાંથી છૂટે?

આપણી દીકરી ક્યાંય મોઢું કાળું ન કરી દે એનો આપણો આગ્રહ છે, દીકરો કોઈ કોન્ટ્રાક્ટમાં ન પરણી જાય એનો આપણો આગ્રહ છે, વૈદિક સંસ્કારો તો જળવાવા જ જોઈએ એનો આપણો આગ્રહ છે, ઘરના પવિત્ર સંબંધો તો હરગીઝ ન જ ખરડાવા જોઈએ, એનો આપણો આગ્રહ છે. આપણી દીકરી સાસરેથી પાછી ન જ આવવી જોઈએ, આપણા દીકરાનું ઘર ન જ ભાંગવું જોઈએ, ભ્રૂણહત્યા જેવા ઘોર પાપો આપણા ઘરમાં ન જ આવવા જોઈએ એનો આપણો આગ્રહ છે. દીકરો જુદો ન જ થવો જોઈએ, એણે ~~[illegible]~~ આપણને છેક સુધી સાચવવા જ જોઈએ એવો ~~[illegible]~~ આપણો આગ્રહ છે, પણ આ બધા આગ્રહો જેનાથી પૂરા થઈ શકે એનો આપણો બિલકુલ આગ્રહ નથી.

(B) મને કહેવા દો કે જે દિવસે તમે તમારું માથું ~~[illegible]~~ ઉઘાડું કરી દીધું હતું, એ જ દિવસે તમારી દીકરીને ઉઘાડી થવાના દરવાજા ખોલી દીધા હતા.

(B) જે દિવસે તમે દીકરાને હાઈસ્કુલમાં જવા દીધો એ જ દિવસે તમે એના પતનના દરવાજા ખોલી દીધા હતા, જે દિવસે તમે દીકરાને કોલેજમાં એડમિશન લેવડાવ્યું એ જ દિવસે તમે ઘરે કોઈ પણ કોમની [illegible] કન્યાને લાવવા માટે દરવાજા ખોલી દીધા હતા, જે દિવસે તમે દીકરાને ફોરેન મોકલ્યો એ જ દિવસે તમે હકીકતમાં આજીવન ભેગુક સંસ્કારો અને દીકરો બંનેને ગુમાવી દેવાનું નક્કી કરી દીધું હતું. જે દિવસે તમે પોતે સ્માર્ટ ફોન વસાવી લીધો એ દિવસે તમે સંતાનોના બચપણના બધા જ શક્યતાને સળગાવી દીધી હતી. જે દિવસે તમે તમારા બેબી માટે નરડી જેવો [illegible] ડ્રેસ લઈ આવ્યા એ જ દિવસે તમે નવાડા અને ભ્રુણહત્યાના દરવાજા ખોલી દીધા હતા, જે દિવસે તમે તમારા દીકરાને કોલેજમાં કે જોબમાં મુકી એ જ દિવસે તમે તદ્દન વિધર્મીને ઈન્ડાઈરેક્ટ ઈન્વીટેશન આપ્યું હતું, 'મારી દીકરીને ભગાડી જા.'

છગન જેવી આપણી દશા છે. મિસ્કન આપણે છોડવું નથી. રિસ્કલર આવ્યા વિના રહેવાનું નથી. મારા એકે ય વાતમાં બિલકુલ અતિશયોક્તિ નથી. રિસ્કલર ઓસરેડી આવવા લાગ્યું છે. તમારા સારા સારા કહેવાતા સંતાનોના જીવનના કિતાબ ખુલ્લા થાય તો તમારી શ્વાસ પડી જાય. તો જે સારા ય નથી કહેવાતા એમના શું વાત કરવી!

એ માત્ર ભ્રૂણહત્યા નથી હોતી
એ ભવિષ્યના સંભવિત કુમારપાળ અને વસ્તુપાળની
હત્યા હોય છે. એ જાવડશા અને પેથડશાની
હત્યા હોય છે, એ સંભાવ્યમાન કલિકાલસર્વજ્ઞ
અને હરિભદ્રસૂરિ મ. ની હત્યા હોય છે. એક
આત્મા અનંત પુણ્યથી જિનશાસનની આગળ
સમીપ આવ્યો, એ મહા આરાધક બને, એ
મહાપ્રભાવક બને એવી બધી જ શક્યતા હતી,
ને તમારા પાપે એ જીવના જીવતે જીવ ટુકડે
ટુકડા કરી દેવામાં આવ્યા.

મને કહેવા દો કે આ તમારા પાપે
આપણી વસતિ ય ભયાનક રૂપે ઘટી રહી
છે. કાલે આ જિનાલય જિનાલય ભટકે મરી
જાય, આ પ્રતિમાજીઓ ખંડિત ભંગાર રૂપે
એક ખૂણામાં પડી હોય અને બધું જ કોઈક
ગાદીનશીન થઈ ગયું હોય, ત્યાં સુધીનું
પાપ આ ભ્રૂણહત્યામાં સમાયેલું છે. એ માત્ર
ભ્રૂણહત્યા જ નથી એ ધર્મહત્યા પણ છે.
એ માત્ર ભ્રૂણહત્યા જ નથી એ સંઘહત્યા પણ
છે એ માત્ર ભ્રૂણહત્યા જ નથી એ જિનાલયહત્યા,
પ્રભુહત્યા અને તીર્થહત્યા પણ છે.
જે કિંમત ચૂકવવી પડે એ ચૂકવજો પણ
આ પાપ કદી કરતા નહીં, કરાવતા નહીં
અને અનુમોદતા પણ નહીં. પરમ પાવન શ્રી
મહાનિશીથસૂત્રમાં સ્પષ્ટ કહ્યું છે - સુર્યશ્રી
નામની સ્ત્રી 'હું આવતી કાલે ભ્રૂણહત્યા કરાવીશ'
(B)
આવો વિચાર કરે છે. રાતે એનું મૃત્યુ થાય છે.

(B) આટલા વિચારમાત્રથી એ મરીને સીધો છઠ્ઠી નરકે જાય છે. તો ખરેખર એ પાપ કરનારનું શું થશે?

(B) ત્રાજવા જેવું નથી ને તો ય એ બધું તોળશે. પાપ તારું એ પળે પોકારશે ને બોલશે ——→.

કર્મ બાંધતા વખતે જ ચેતી જજો. કેમ કે ~~[illegible]~~ કર્મના ઉદય વખતે રોવાનો કોઈ અર્થ નહીં રહે.

(B) બંધ સમય ચિત્ત ચેતીએ રે
ઉદયે શો સંતાપ?.....

જન્મવાંચન

દર વર્ષે અમે જન્મવાંચન કરીએ છીએ, આ વર્ષે પણ જન્મવાંચન તો કરવું છે. પણ એમાં તમારી મદદ જોઈએ છે, તમે મદદ કરશો? ~~[illegible]~~ અમે જન્મવાંચન નથી કરતા. એક અપેક્ષાએ અક્ષરવાંચન કરીએ છીએ. પાનાવાંચન ને પોથીવાંચન કરીએ છીએ. જન્મવાંચન કોને કહેવાય?

(B) સકળ સંઘ અમારી સમક્ષ ઉપસ્થિત થયો હોય, તમારા એક એકના અસ્તિત્વની અંદર પ્રભુનો જન્મ થયો હોય, ~~[illegible]~~ ને એનું અમે વાંચન કરતા હોઈએ આનું નામ જન્મવાંચન. તમારા બધાની આંખોમાં પ્રભુની સવિ જીવ કરું શાસનરસી-ની સંવેદના વંચાય આનું નામ જન્મવાંચન. પ્રભુ જ્ઞાનના ધણી પાઠશાળામાં જઈ રહ્યા હોય, એમના રોમે રોમે રહેલી નમ્રતા તમારા રોમે રોમે

વંચાતી હોય એનું નામ જન્મવાંચન. અસંખ્ય ઇન્દ્રો-દેવો-દેવીઓ મેરુશિખરે જન્મોત્સવ કરી રહ્યા હોય, સૌ પ્રભુની નાચી-ઝુમીને ભક્તિ કરી રહ્યા હોય ને પ્રભુના ચહેરા પર પૂર્ણ નિર્લેપતા છલકી રહી હોય એના કારણો તમારા ચહેરા પર વાંચી શકાય એનું નામ જન્મ વાંચન. રાજકુમારી યશોદાનો હાથ પ્રભુના હાથમાં હોય ત્રણે લોકનું સૌન્દર્ય એ લગ્નની ચોરીમાં અવતર્યું હોય. ભલભલા લપસી પડે એવું માદક વાતાવરણ હોય. ને એ માહોલમાં ય પ્રભુની જે નિર્વિકારતા... એ એ તમારામાં વાંચી શકું એનું નામ જન્મવાંચન. પ્રભુની દીક્ષાનો વરઘોડો હોય. આખું આકાશ દેવ-દેવીઓથી છવાયેલું હોય. આખી ધરતી નર-નારીઓથી છવાયેલ હોય. ચન્દ્રપ્રભા શિબિકામાં પ્રભુ બિરાજમાન હોય. રાગની પરાકાષ્ઠાના નિમિત્તોની વચ્ચે પ્રભુનો વૈરાગ્ય આસમાનને આંબતો હોય, એ વૈરાગ્ય તમારામાં વાંચી શકાય એનું નામ જન્મવાંચન.

સંસારના અઢળક કષ્ટો આપણા પર વરસે પણ આપણને જોનારને પ્રભુની સહિષ્ણુતા જ વંચાય એનું નામ જન્મવાંચન. આપણને હેરાન-પરેશાન કરનાર, આપણા પર ઉપસર્ગોની ઝડી વરસાવનાર, આપણને મારી નાંખવા સુધીના પ્રયાસો કરનાર પ્રત્યે આપણી આંખોમાં એ જ કરુણા વંચાતી હોય, જે સંગમ અને શૂલપાણિ પ્રત્યે પ્રભુની કરુણા હતી, એનું નામ જન્મવાંચન. ૫ મહિનાને ૨૫ દિવસના ઉપવાસો પછી ય ફક્ત અંશ માત્ર અભિગ્રહ અધૂરો હોય, ત્યારે નિર્વિકલ્પ પાછા

કરતા પ્રભુની ધારતા આપણામાં ય વાંચી શકાય, એનું નામ જન્મવાંચન. અનાર્યો ઉપસર્ગોની ઝડી વરસાવતા હોય ને એ ઉપસર્ગોને પ્રભુ ઉત્સવ સમજતા હોય, પ્રભુની આ અસ્મિતા આપણા જીવનમાં વંચાવા લાગે, એનું નામ જન્મવાંચન.

જિનશાસનના આરાધનાનું હાર્દ છે આ જન્મવાંચન. એ થઈ શકે તો આપણો મોક્ષ નિશ્ચિત છે.

ચંડકૌશિક

ચંડકૌશિકે પહેલા પ્રભુને સાંભળ્યા. પછી પ્રભુના શબ્દોને સાંભળ્યા. પ્રભુ આવ્યા ત્યારે ચંડકૌશિક બહેરો હતો. પ્રભુને ડંખ દીધો ત્યારે ચંડકૌશિક સાવ બહેરો હતો. ચંડકૌશિકે દૂધની ધારા જોઈ ને એના કાન કંઈક સાબુત થયા, ચંડકૌશિકે પ્રભુની મુખમુદ્રા પર કરુણાનું સામ્રાજ્ય જોયું, ને એના કાન સરવા થઈ ગયા. ચંડકૌશિકનું એક એક અંગ કાન બની ગયું છે. ~~ચંડકૌશિક સાંભ~~ પ્રભુનું અસ્તિત્વ જ આગમ બની ગયું છે, ને ચંડકૌશિક એના સમગ્ર અસ્તિત્વથી એને સાંભળી રહ્યો છે. બુજ્ઝ બુજ્ઝ ચંડકોશિયા - આ તો પિપિંગ શોર હતો. પ્રભુનો ઉપશમ.... પ્રભુની કરુણા... પ્રભુની એ સહિષ્ણુતા.... પ્રભુની એ સમતા.. - પ્રભુની સમગ્ર અસ્મિતા પર છવાયેલું એ ભાવ સામ્રાજ્ય ... આણે જ ૯૯ રન કરી દીધા હતા.

આપણી પાસે ફક્ત તુચ્છ શબ્દો છે, એમના દ્વારા એક જ રન કરીને આપણો મેચ જીતી લેવા હોય છે, આપણે ભાગે હાર આવીએ છીએ, ને બીજાને ભાંડીએ છીએ, ને કહીએ છીએ આ બધા કશું સમજતા જ નથી.

ચંડકૌશિક સમજી શક્યો, કારણ કે પ્રભુ સમજી ચૂક્યા હતા. આપણે સમજાવી શકતા નથી, કારણ કે હજી આપણું સમજવાનું બાકી છે. તમે પોતે જ્યારે જવાબ બની જાઓ ત્યારે તમારે બહુ જવાબ કરવાની જરૂર નથી રહેતી. આપણે મૌન રહીને ઘોંઘાટ કરતા હોઈએ છીએ, સામે કશું સંભળાતું નથી. શબ્દ સંભળાઈ શકે. મૌન કે ઘોંઘાટ કઈ રીતે સંભળાઈ શકે?

ચંડકૌશિક પણ સમજી શકે છે, શરત એટલી જ કે આપણે સમજેલા હોઈએ. તમારી પાસે ઘણા બધા ઈસ્યુઝ છે પણ સેલ્ફ-અંડરસ્ટેન્ડિંગનો ઈસ્યુ નથી, આપણે સંસારને સમજવામાં અને સૌને સમજાવવામાં વ્યસ્ત છીએ, પણ હજી આપણે લગભગ કશું સમજ્યા નથી. દુનિયા આખીને સમજાવવાનો નૈશ્ચયિક અર્થ છે જાતને સમજાવવી. એટલું થાય તો દુનિયા આખી સમજી ગઈ છે.

શૂલપાણિ

શૂલપાણિ એક સંદેશ આપે છે. કદી કોઈને અન્યાય ન કરશો. પછી ભલે ને એ વ્યક્તિ ગમે તેટલા નબળા જ કેમ ન હોય! કદી કોઈનો વિશ્વાસ-

ઘાત ન કરશો, પછી ભલે એ વ્યક્તિ ગમે તેટલે દૂર જતો રહ્યો હોય! બળદનો ઘાસચારો દબાવવાનો બદલો ગામને ઘરે ઘરે લોકોના ઢગલા-રૂપે મળ્યો. અન્યાય જેવી દુનિયામાં કોઈ વસ્તુ જ નથી. દુનિયામાં ફક્ત ન્યાય જ છે. તમને એકાદ આંકડામાં અન્યાય દેખાશે. સરવાળો કરશો તો જવાબ ન્યાય સિવાય કોઈ જ નહીં આવે.

~~[illegible]~~

ગૃહસ્થદીક્ષા

અષ્ટક પ્રકરણમાં એક સવાલ ઉઠાવ્યો છે -

(B) कश्चिदाहास्य राज्यादिप्रदाने दोषमेव तु ।
महाधिकरणत्वेन तत्त्वमार्गे/विचक्षणः ॥

કોઈ એમ કહે છે કે ભગવાન રાજ્ય વગેરે આપે એમાં દોષ જ છે, કારણ કે રાજ્ય તો મહા-અધિકરણ છે. ભયંકર પાપોનું મૂળ છે. અઢળક પાપોનો ઢગલો છે, તો રાજ્ય તો કઈ રીતે આપી શકાય?

પૂ. હરિભદ્રસૂરિ મહારાજા આ પ્રશ્નનો જવાબ આપે છે - આવો પ્રશ્ન કરનાર તત્ત્વમાર્ગમાં વિચક્ષણ નથી. ~~[illegible]~~

(B) अप्रदाने हि राज्यस्य नायकाभावतो जनाः ।
मिथो वै कालदोषेण मर्यादाभेदकारिणः ।
विनश्यन्त्यधिकं यस्मा-दिहलोके परत्र च ।
शक्तौ सत्यामुपेक्षा च, युज्यते ~~[illegible]~~ न महात्मनः ॥

જો ~~[illegible]~~ પ્રભુ રાજ્ય ન આપે તો

કોઈ નાયક જ ન રહે, તો પછી લોકો કાળદોષથી પરસ્પર મર્યાદાનો લોપ કરવા લાગે. તેનાથી તેઓ આલોક અને પરલોકમાં ~~[illegible]~~ વધુ ~~[illegible]~~ વિનાશ પામે. માટે જો શક્તિ હોય તો મહાપુરુષે ~~અધિકારી વ્યક્તિએ~~ ઉપેક્ષા ન કરવી જોઈએ.

તસ્માત્તદુપકારાય, તત્પ્રદાનં ગુણાવહમ્ ।
પરાર્થદીક્ષિતસ્યાસ્ય, વિશેષેણ જગદ્ગુરોઃ ॥ } (B)

માટે ~~[illegible]~~ લોકો પર ઉપકાર કરવા માટે રાજ્ય આપવું એ લાભદાયક છે. પ્રભુ જ્યારે વિશ્વોપકાર માટે દીક્ષા લઈ રહ્યા હોય ત્યારે તેમના માટે વિશેષથી આ ઉચિત છે.

આગમમાં એવા અનેક ઘટનાઓ આવે છે. જ્યાં તીર્થંકરાદિના દેશનાથી રાજાદિ પ્રતિબોધ પામી દીક્ષા લેવા કટિબદ્ધ થયા હોય, જેમના રોમે રોમે વૈરાગ્યના જ્વાળા હોય, એક ક્ષણ માટે ય સંસારમાં રહેવા માટે તે તૈયાર ન હોય, ને છતાં એ પ્રભુને કહે - ~~[illegible]~~ 'હું પુત્રનો રાજ્યાભિષેક કરીને આવું છું.' અથવા 'હું માતા-પિતાને પૂછીને આવું છું.'

~~[illegible]~~ આ ઔચિત્ય છે. આ માર્ગાનુસારિતા છે, જેનામાં આ નથી, એ દીક્ષાને યોગ્ય પણ ન કહેવાય. ઘણા પ્રયાસો છતાં મા-બાપ રજા ન આપતા હોય ને વિના રજા લીધે દીક્ષા લેવી પડે એ જુદી વાત છે, પણ જેનામાં એટલું ઔચિત્ય સુદ્ધા ન હોય, જે દેશના સાંભળીને કહી દે "મારે કોઈને પૂછવું નથી, મને અહીં જ હમણાં દીક્ષા આપી દો,"

(B)

એ દીક્ષા લીધા પછી ગુરુને ય પૂછવાના નથી.

આદિનાથ પ્રભુ રાજારૂપે શિલ્પ-કળા વગેરેનું પ્રવર્તન કરે છે, એ પણ એમનું ઔચિત્ય હોય છે. જડ-વક્ર જીવ ઔચિત્યને સમજી શકતો નથી, એ ઊંધું-ચત્તુ કરે છે ને માને છે કે મેં ઊંચું ને સાચું કર્યું. પણ ઘણી વાર એણે ન કરવા કરતા વધુ ખરાબ કર્યું હોય છે. ઘણા કર્મોના ક્ષય પછી જ ઔચિત્ય પ્રગટે છે ને ઔચિત્યપાલનથી ઘણા કર્મોનો ક્ષય થાય છે.

કદાચ આરાધના કરતી વખતે ય આપણી જે યોગ્યતા નહીં હોય, એટલી યોગ્યતા ઔચિત્યસંપન્ન આત્માઓની આરાધનાની શરૂઆત પહેલા હશે. કોઈ છોકરો પાંચ ધોરણ સુધીનો સમય એમ ને એમ ઘરે વીતાવી દે ને પછી સીધો છઠ્ઠા ધોરણમાં કોઈ રીતે બેસી જાય, એના જેવી કદાચ આપણી દશા છે. પ્રભુના ઔચિત્યને સમજીએ અને જીવનમાં ઉતારીએ.

સંવત્સરી

એપ્રિલ એ શૈક્ષણિક વર્ષની પૂર્ણાહૂતિ હોય છે. માર્ચ એ આર્થિક વર્ષની પૂર્ણાહૂતિ હોય છે, ડિસેમ્બર એ ખ્રિસ્તી વર્ષની પૂર્ણાહૂતિ હોય છે. દિવાળી એ વિક્રમ સંવત્ અને વીર સંવત્‌ની પૂર્ણાહૂતિ હોય છે. સંવત્સરી એ ધાર્મિક વર્ષની પૂર્ણાહૂતિ હોય છે. આજના દિવસે કેમ એવું ન થાય કે આપણે ધાર્મિક હિસાબ-કિતાબ કરીએ? આ વરસે ખાધું કેટલું? ને તપ કેટલો કર્યો? ખાધું એટલી નુકશાની. તપ કર્યો

એટલો કમાણો. આ વર્ષે કેટલા છાપાં વાંચ્યા ને કેટલા ધાર્મિક પુસ્તકો વાંચ્યા? છાપાં વાંચ્યા એટલા નુકશાનમાં. ધાર્મિક પુસ્તકો વાંચ્યા એટલા ફાયદામાં. આ વર્ષે મોજ-શોખમાં કેટલા રૂપિયા વાપર્યા ને ધર્મમાં કેટલા રૂપિયા વાપર્યા. મોજશોખમાં વાપર્યા એટલા ખાડામાં. ધર્મમાં વાપર્યા એટલા રોકાણમાં. આ વર્ષે ગુસ્સો કેટલો કર્યો? ને સમતા કેટલી રાખી? ગુસ્સો એટલી દુર્ગતિ, સમતા એટલી સદ્ગતિ. આ વર્ષે ગુરુને પૂછીને કેટલું કર્યું ને મનફાવે એમ કેટલું કર્યું? ગુરુને પૂછીને કર્યું એ ધર્મ. મનફાવે એમ કર્યું એ અધર્મ. આ વર્ષે સહજ આરાધના કેટલી કરી ને દેખાડો કેટલો કર્યો? સહજ આરાધના એટલું અધ્યાત્મ. દેખાડો એટલો દંભ.

આપણા પાસે દિવસો - મહિનાઓ - સંવત્સરોના ઢેર છે, આપણા પાસે હિસાબ-કિતાબ નથી. કોઈ કવિએ સરસ ટકોર કરી છે.

તું ક્યાં જાય છે એની ખબર નથી તને,
આરસી તેજ તારી ખ્યાલ ના કરે.

કેટલાક જીવો ઊભા જ હોય છે. કેટલાક બેસી પડે છે, કેટલાક લાંબા થઈ સૂઈ જાય છે, કેટલાક નસકોરાના વિધિપૂર્વક ઘોરતા જ રહે છે. કેટલાક ચાલતા હોય છે, પણ તેમને દિશા પૂછો તો તેઓ યા માથું ખંજવાળે છે, યા ગળતો જ જવાબ આપે છે. કેટલાક પુરપાટ દોડતા હોય છે, એમને પૂછી શકાય એવું નથી હોતું. ને તેઓ ક્યાં જઈ રહ્યા છે એની તેમને ખબર જ હોય

એવું નથી હોતું.

તું ક્યાં જાય છે એની ખબર નથી તને,
આરસી તેજ તારી ચાલ ના કર. (B)

જ્યાં વસ્તુઓનું પરાવર્તન શરૂ થાય છે એ વ્યવહાર વર્ષ હોય છે. જ્યાં વૃત્તિઓનું પરાવર્તન શરૂ થાય છે, એ નિશ્ચય વર્ષ હોય છે. વ્યવહાર સંવત્સરી દર વર્ષે આવે છે. નિશ્ચય સંવત્સરી સમગ્ર ભવચક્રમાં ક્યારેક જ - Rare આવે છે. આત્મા ચરમાવર્તમાં પ્રવેશે ને એનામાં ઔચિત્યાદિ ગુણો પ્રગટ થવા લાગે એ નિશ્ચય સંવત્સરી હોય છે. આત્મા અર્ધપુદ્ગલપરાવર્તમાં પ્રવેશે, સમ્યક્ત્વની સ્પર્શના પામે, મિથ્યાત્વના બધા જ હિસાબકિતાબ પૂરા થાય એ નિશ્ચય સંવત્સરી હોય છે. આત્મા સમગ્ર ભવચક્રનો વિક્રમ સર્જે, વીર બનીને અવિરતિના અંધારાને ચીરી દે, પોતાના પ્રદેશે પ્રદેશે વિરતિના દીવા પ્રગટાવે એવી દિવાળી એ નિશ્ચય સંવત્સરી હોય છે. (B) આત્મા કર્મોના ભુક્કે ભુક્કા બોલાવતો ક્ષપકશ્રેણિ પર આરોહણ કરતો હોય એ નિશ્ચય સંવત્સરી હોય છે. આત્મા સ્વયં કેવળજ્ઞાનનો દીવો બની જાય ને લોકાલોક ઝળાહળા થઈ જાય એ નિશ્ચય સંવત્સરી હોય છે. આત્મા એક જ સમયમાં લોકાગ્રભાગે પ્રતિષ્ઠિત થઈ જાય એ નિશ્ચય સંવત્સરી હોય છે.

પુરાણોમાં બ્રહ્મ વર્ષ, દિવ્ય વર્ષ વગેરેની વાત આવે છે - જે અબજો અબજો વર્ષ

પ્રમાણ હોય છે. અનંત ભવચક્રને - સમસ્ત ભવભ્રમણને જો આર્થિક વર્ષ ગણીએ તો એ અનંત પુદ્ગલપરાવર્ત જેટલું હોય છે.

જેણે ન દીવો કર્યો ન રંગોળી કરી ન મિઠાઈ ખાધી ન નવા કપડા પહેર્યા એના માટે દિવાળી ~~[illegible]~~ નામની જ હોય છે. દિવાળી છે, પણ એના માટે નથી, હકીકતમાં એનું વર્ષ પૂરું જ થયું નથી. સંવત્સરી છે પણ જેના પાસે કોઈ આત્મિક હિસાબ-કિતાબ નથી, આધ્યાત્મિક સરવૈયું નથી. કષાયોના કચરા કાઢવા નથી, મિચ્છામિ દુક્કડમ્ - ક્ષમાપનાના શણગાર કરવા નથી, એણે ~~[illegible]~~ કદાચ પ્રતિક્રમણ પણ ન કર્યું. બારસાસૂત્ર પણ ન સાંભળ્યું, એના માટે ~~તો~~ સંવત્સરી હોવા છતાં પણ નથી.
મિઠાઈ, નવા કપડા વગેરે હોવા છતાં પણ મન ઉચાટમાં હોય તો દિવાળી નથી,

(૩) તેમ બારસા, પ્રતિક્રમણ, મિચ્છામિ દુક્કડમ્ - બધું હોવા છતાં જેનું મન કષાયમય છે, હજુ જેણે વેર-ઝેર-ગાંઠ છોડી નથી, એના માટે સંવત્સરી હોવા છતાં પણ નથી.

એક ~~[illegible]~~ પરિસર છે. અમુક પરિવાર ~~[illegible]~~ ત્યાં ગયો છે. નાનું બાળક મેદાનમાં રમી રહ્યું છે. પરિસરમાં એક ખટારો આવ્યો છે. ડ્રાઈવરે પાછળ જોયા વિના રિવર્સ લીધો છે. બાળક ખટારાના પૈડા નીચે ચગદાઈ જાય છે. ~~[illegible]~~ લોહીલુહાણ

હાલતમાં બાળક છેલ્લા શ્વાસ છોડી દે છે. એની મમ્મી દોડી આવે છે. દીકરાને ભેટી પડે છે. ધ્રુસકે ધ્રુસકે રડી પડે છે. એ જ સમયે એની નજર બાજુમાં પસ્તાવો કરતા ઊભેલા ડ્રાઈવર પર જાય છે. એ બહેને કહ્યું હમણાં લોકો ભેગા થઈ તારા પર તૂટી પડશે, તું ય કોઈનો દીકરો છે, ભાગી જા. એને ભગાડીને દીકરા પાસે આવીને બેહોશ થઈ ગઈ. ભાનમાં આવીને છાતીફાટ રુદન કરવા લાગી.

હું તમને પૂછું છું. તમે ક્યાં સુધીનો કેટલા હદનો ગુનો માફ કરી શકો? આ સવાલનો સમાંતર સવાલ એ છે કે તમે કેટલી હદનો ગુનો માફ ન કર્યો હોય એ ક્ષમ્ય ગણાશે? ભગવાન કહે છે વિશ્વનો સર્વોત્કૃષ્ટ અપરાધ કોઈએ તમારા પ્રત્યે કર્યો હોય, એમને પણ તમે માફ નહીં કરો, તો એ તમારો સર્વોત્કૃષ્ટ અપરાધ બની જશે, તમારો બધો ધર્મ એટલા કષાયની આગથી બળી જશે. (B)

છગન હાથમાં બરફનો ટુકડો લઈને ફેરવી ફેરવીને જોઈ રહ્યો હતો, મગને પૂછ્યું, "શું જુએ છે?" છગન કહે, "તને ખબર ન પડે." મગન કહે "એટલે જ તો પૂછું છું." છગન કહે, "હું શોધી રહ્યો છું." મગન કહે, "શું શોધી રહ્યો છે?" છગન કહે "ક્યાંથી લીક થઈ રહ્યો છે એ શોધી રહ્યો છું."

બરફ બધેથી લીક થતો હોય છે.

જેના અંતરમાં કષાય છે, એક પણ જીવ પ્રત્યે કડવાશ છે, એનો ધર્મ બધેથી લીક થાય છે.

કોઈએ શું કર્યું, કોણે શું કરવું જોઈએ, કોની ભૂલ હતી, કોની ન હતી, ન્યાય-અન્યાય

સત્ય-અસત્ય બધું જ ભૂલી જજો - તમારે તમારા આત્માનું બગાડવાનું નથી, હરગીઝ બગાડવાનું નથી, એટલું યાદ રાખજો. જાતને સાફ રાખવા માટે બીજાને માફ કરતા જાઓ.

જેના અંતરમાં એક પણ જીવ માટે કડવાશ છે એની સંવત્સરી સંવત્સરી નથી, એનું પ્રતિક્રમણ પ્રતિક્રમણ નથી, એનું મિચ્છામિ દુક્કડમ્ મિચ્છામિ દુક્કડમ્ નથી. આજનો દિવસ ક્ષમાપના દ્વારા સફળ કરી લો, એના દ્વારા બધી આરાધના સફળ થઈ જશે. (B)

પરમ તારક પરમ શ્રદ્ધેય શ્રી જિનાજ્ઞાવિરુદ્ધ લખાયું હોય
તો ત્રિવિધે મિચ્છામિ દુક્કડમ્

સંવત્સરી, વિ. ૨૦૭૭, શ્રી શીતલનાથ જિનાલય મંડિત
શ્રી દશા પોરવાડ જૈન સંઘ, પાલડી, અમદાવાદ